7

หน่วยการเรียนรู้ที่

เครื่องหมายและสัญลักษณ์ความปลอดภัย

สารบัญ ถัดไป

เครื่องหมายและสีที่ใช้กับเครื่องหมายและสัญลักษณ์ความปลอดภัย

เครื่องหมายความปลอดภัย หมายถึง สิ่งที่ใช้สื่อความหมายเกี่ยวกับความปลอดภัย โดยมีสี รูปแบบ และสัญลักษณ์ภาพ หรือข้อความแสดงความหมาย เพื่อสื่อถึงความปลอดภัย เครื่องหมายเพื่อความปลอดภัยมี 3 แบบให้มีความสัมพันธ์กับการใช้สี ดังนี้

1. วงกลม หมายถึง การห้ามและข้อบังคับ

2. สามเหลี่ยม หมายถึง เตือน

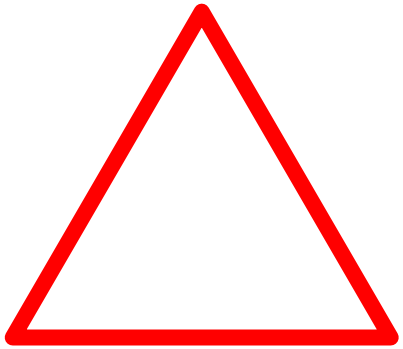

3. สี่เหลี่ยม หมายถึง ข้อมูล ข้อแนะนำ

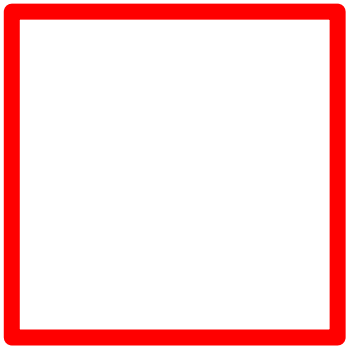

นอกจากนี้ยังมีรายละเอียดทางด้านวิชาการอื่น ๆ ที่กำหนดเพื่อใช้เป็นข้อปฏิบัติสำหรับผู้ปฏิบัติงานให้ปฏิบัติเพื่อเป็นสากลและใช้ร่วมกันทั่วโลก เครื่องหมายเพื่อความปลอดภัย แบ่งออกเป็นเครื่องหมายเพื่อความปลอดภัยและเครื่องหมายเสริม ดังนี้

1. เครื่องหมายเพื่อความปลอดภัย
2. เครื่องหมายเสริมความปลอดภัย

สีเพื่อความปลอดภัย สีถูกใช้เป็นสัญลักษณ์เพื่อสื่อสารให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความระมัดระวัง ซึ่งการทำงานด้วยความระมัดระวังจะทำให้เกิดความปลอดภัยมากยิ่งขึ้น สีที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยมีดังนี้

1 สีแดง

หมายถึง หยุด อันตราย ไฟ หรือลักษณะงานที่เกี่ยวกับบริเวณที่มีอันตรายสูง ระบบดับเพลิง และอุปกรณ์ฉุกเฉินของเครื่องจักรกล ดังตัวอย่าง

2 สีน้ำเงิน

หมายถึง บังคับให้ต้องปฏิบัติ หรือให้ระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะอาจมีอันตรายเกิดขึ้นได้ ดังตัวอย่าง

3 สีน้ำเขียว

หมายถึง สภาวะความปลอดภัย ดังตัวอย่าง

4 สีเหลือง

หมายถึง การเตือนให้ระวังอันตรายหรือบ่งชี้ว่ามีอันตราย (อุตสาหกรรมบางประเภท ใช้สีส้มแทนสีเหลือง) ดังตัวอย่าง

เครื่องหมายและสัญลักษณ์ความปลอดภัยในการทำงาน

1 เครื่องหมายเตือน

หมายถึง เครื่องหมายที่แสดงสภาวะอันตรายที่ต้องระวัง โดยอธิบายเป็นสัญลักษณ์ หรือข้อความ รูปแบบของเครื่องหมายจะเป็นกรอบสามเหลี่ยมสีดำ ภายในสามเหลี่ยมเป็นพื้นสีเหลืองมีรูปภาพเตือนภัยสีดำอยู่ภายในกรอบ 3 เหลี่ยม อาจจะมีคำกำกับไว้ใต้รูปสามเหลี่ยม เป็นกรอบสี่เหลี่ยมพื้นที่เหลืองเพื่อให้เข้าใจได้ทั้งการดูและการอ่าน

2 เครื่องหมายบังคับ

หมายถึง เครื่องหมายที่แสดงเกี่ยวกับข้อบังคับให้ปฏิบัติ และอธิบายถึงการป้องกันอันตราย โรงงานเป็นสถานที่ทำงานที่ต้องมีการทำป้ายเตือนต่าง ๆ ให้พนักงานได้ทราบ เครื่องหมายบังคับเป็นภาพอยู่ในพื้นที่วงกลมสีน้ำเงินรูปภาพสีขาว อาจมีคำกำกับไว้ใต้เครื่องหมายบังคับให้เข้าใจง่ายขึ้นการปฏิบัติการใช้เป็นภาพเตือนใจหรือเตือนสติไม่ให้กระทำ หรือระวังความปลอดภัย

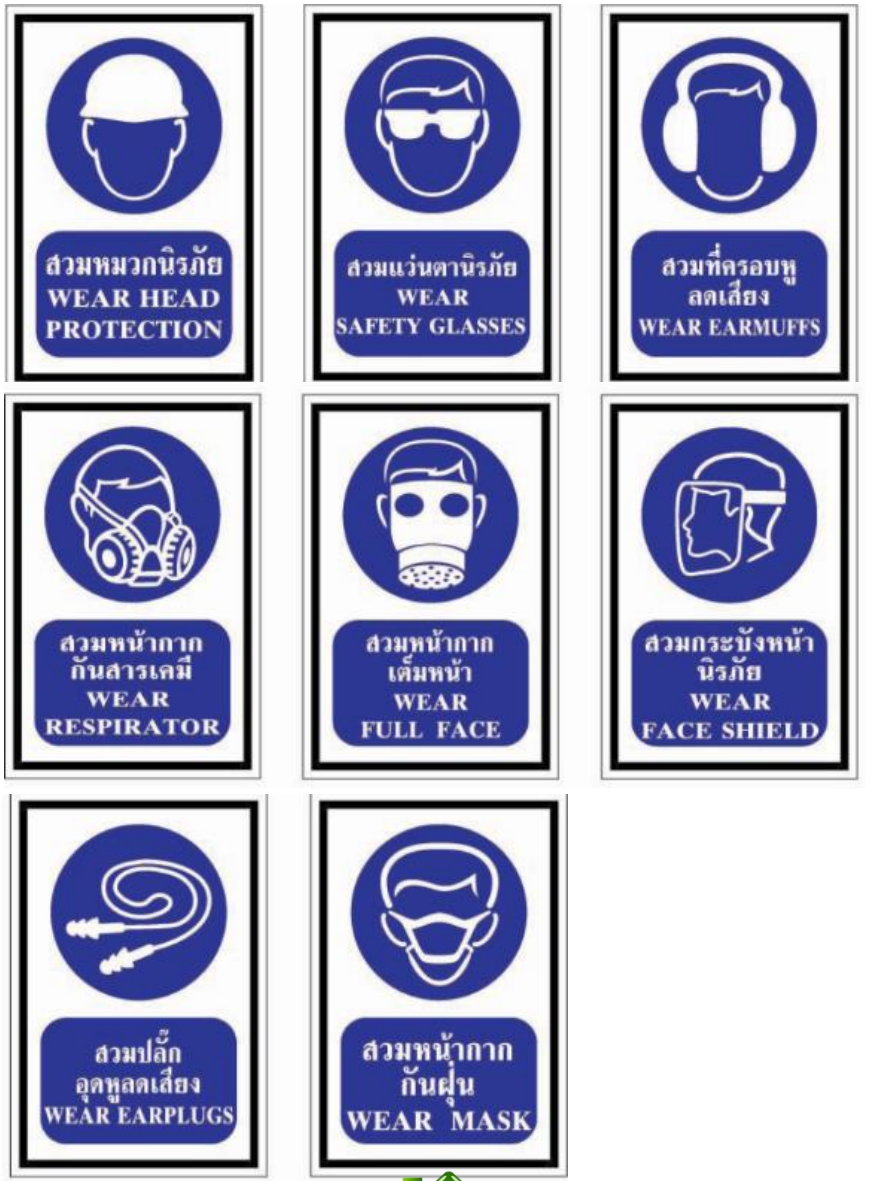

3 เครื่องหมายห้าม

เป็นเครื่องหมายแสดงคำสั่งห้าม ตามที่แสดงไว้ในเครื่องหมาย มีรูปแบบเป็นวงกลม มีแถบตามขอบและแถบขวาง พื้นสีขาว สีของแถบตามขอบและแถบขาวเป็นสีแดง สีของภาพเป็นสีดำ แสดงสัญลักษณ์ไว้ตรงกลางของเครื่องหมาย ความปลอดภัย และถูกทับโดยแถบขวาง พื้นที่สีแดงต้องมีอย่างน้อยร้อยละ 35 ของพื้นที่ทั้งหมด ของเครื่องหมายความปลอดภัย

4 เครื่องหมายแนะนำ

เป็นเครื่องหมายป้ายสารนิเทศเกี่ยวกับภาวะความปลอดภัย บ่งชี้ถึงสถานที่ต่าง ๆ ที่ต้องรู้เมื่อปฏิบัติงาน มีลักษณะเป็นกรอบสี่เหลี่ยมผืนผ้าสีดำหรือสีเขียว ภายในสี่เหลี่ยมผืนผ้า จะมีรูปแนะนำอยู่ตรงกลางสี่เหลี่ยมหรือเจาะขาว

5 เครื่องหมายเสริม

มีรูปแบบเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า หรือสี่เหลี่ยมจัตุรัส ใช้สีเดียวกับสีความปลอดภัยในการทำงาน สีของข้อความให้ใช้สีตัด หรือสีพื้นให้ใช้สีขาวและสีของข้อความเป็นสีดำ ตัวอักษรที่ใช้จะต้องเรียบง่าย ไม่มีแรเงาหรือลวดลาย ความกว้างของตัวอักษรต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของความสูงของตัวอักษร

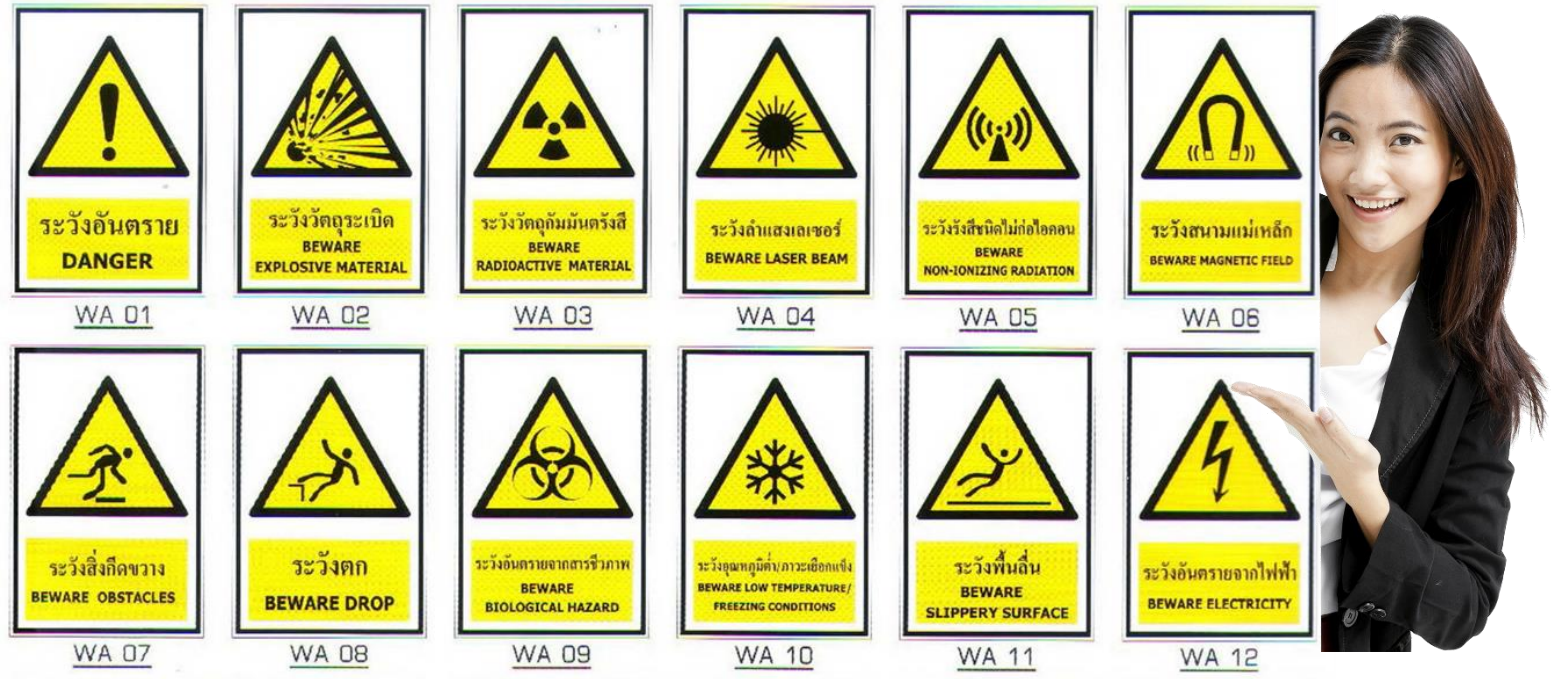

6 เครื่องหมายป้องกันอัคคีภัย

หมายถึง เครื่องหมายที่แสดงการบ่งชี้ถึงตำแหน่งของอุปกรณ์ป้องกันและระงับอัคคีภัย สัญญาณแจ้งเหตุเพลิงไหม้ และข้อแนะนำในการใช้อุปกรณ์หรือสารเคมีแต่ละชนิดที่ใช้ในการระงับอัคคีภัย

7 เครื่องหมายป้องกันอัคคีภัย

เป็นนวัตกรรมใหม่ของความปลอดภัย เหมาะสำหรับป้ายเตือน ป้ายแสดงทางออกทางหนีไฟ ใช้ได้ดีในที่มืด เช่น โรงภาพยนตร์ สถานบันเทิงต่าง ๆ ภายในอุโมงค์ เหมืองแร่ ลิฟต์ บันได เป็นต้น สติ๊กเกอร์เรืองแสงที่ดี จะต้องสามารถเปล่งแสงในที่มืดได้ มีความเข้มข้นของแสงสว่างสูง มีความทนทาน และสามารถเก็บแสงสว่างได้ถึง 1 ชั่วโมง 30 นาที

8 สัญลักษณ์เพื่อความปลอดภัยของสารเคมี

ในสมัยแรกจะมีการติดสัญลักษณ์หัวกะโหลกไว้ที่บรรจุภัณฑ์ของสารเคมีโดยมิได้มีการแบ่งแยกตามลักษณะของอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากสารเคมีนั้น ทำให้ผู้ใช้เกิดความสับสน ต่อมาได้มีการกำหนดมาตรฐานต่าง ๆ ขึ้น เพื่อความปลอดภัยในการใช้งาน

องค์การพาณิชยนาวีระหว่างประเทศได้จำแนกสินค้าอันตรายออกเป็น 9 จำพวก เพื่อประโยชน์ในการขนส่ง การใช้และการเก็บวัตถุอันตรายประเภทต่าง ๆ ให้มีความปลอดภัย และได้มีการใช้สัญลักษณ์แจ้งให้ทราบ โดยมีรายละเอียดแต่ละประเภทดังนี้

1.

วัตถุระเบิด (Explosives) สามารถระเบิดได้เมื่อได้รับความร้อน ประกายไฟ เปลวไฟ หรือเมื่อได้รับการกระทบกระเทือน เสียดสี หรือถูกทำลาย

เครื่องหมายแจ้งเตือนวัตถุระเบิด

2.

ก๊าซไวไฟ (Gases) เป็นวัตถุที่อยู่ในสภาพก๊าซ มีคุณสมบัติไวไฟ เช่น อะเซทิลีน โฮโรเจน มีเทน เป็นต้น เป็นพิษ เช่น คลอรีน ภายใต้ความดันสูง เช่น อาร์กอน คาร์บอนไดออกไซด์ เป็นต้น

สัญลักษณ์แจ้งเตือนก๊าซไวไฟ

3.

วัตถุเหลวไวไฟหรือวัตถุเหลวติดไฟง่าย (Flammable and Combustion Liq) เป็นวัตถุที่เป็นของเหลวหรือของเหลวผสม โดยให้ไอระเหยที่ไวไฟสามารถติดไฟได้ เช่น สีทินเนอร์ แล็กเกอร์ เป็นต้น

สัญลักษณ์แจ้งเตือนวัตถุเหลวไวไฟหรือวัตถุเหลวติดไฟง่าย

4.

วัตถุแข็งไวไฟที่ลุกไหม้ได้เอง หรือวัตถุที่สัมผัสกับน้ำจะใช้ก๊าซไวไฟ (Flammable Solid, Substance liable to Spontaneous Combustion) ตัวอย่างเช่น ฟอสฟอรัส ผงกำมะถัน เป็นต้น

สัญลักษณ์แจ้งเตือนวัตถุแข็งไวไฟที่ลุกไหม้ได้เอง หรือวัตถุที่สัมผัสกับน้ำจะใช้ก๊าซไวไฟ

5.

วัตถุรวมตัวกับออกซิเจน เช่น อะลูมิเนียมไนเตรท แอมโมเนียมไนเตรท เป็นต้น

สัญลักษณ์แจ้งเตือนวัตถุรวมตัวกับออกซิเจน

6.

วัตถุมีพิษและติดเชื้อ เช่น แบเรียม ไซยาไนด์ ไดคลอโรมีเทน เมททิลไดคลอโรอาซเอท เป็นต้น

สัญลักษณ์แจ้งเตือนวัตถุมีพิษและติดเชื้อ

7.

วัตถุกัมมันตรังสี

สัญลักษณ์แจ้งเตือนวัตถุกัมมันตรังสี

8.

วัตถุกัดกร่อน มีคุณสมบัติในการทำลายเนื้อเยื่อของสิ่งมีชีวิตได้บางชนิด มีไอระเหยที่ทำให้เกิดความระคายเคืองต่อตาและระบบทางเดินหายใจ เช่น กรดกำมะถัน กรดไนตริก โซเดียมไฮดรอกไซด์ เป็นต้น

สัญลักษณ์แจ้งเตือนวัตถุกัดกร่อน

9.

วัตถุอันตรายอื่นๆ นอกจาก 8 ประเภทที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ที่อยู่นอกเหนือจากข้างต้น องค์กรพาณิชยนาวีระหว่างประเทศยังกำหนดสัญลักษณ์ของวัตถุอันตรายในแต่ละประเภทที่แยกย่อยออกไปอีก และมีการใช้สัญลักษณ์ป้ายเตือนที่แตกต่างกันออกไป

การกำหนดเขตพื้นที่ความปลอดภัย

การกำหนดเขตพื้นที่ความปลอดภัย เป็นการระบุหรือกำหนดอาณาเขตพื้นที่ปลอดภัย และพื้นที่ ที่อาจก่อให้เกิดอันตราย เขตพื้นที่ความปลอดภัย มีดังนี้

1. ช่องทางผ่าน
2. พื้นที่อันตราย
3. พื้นที่ปฏิบัติงาน

ตัวอย่างป้ายสัญลักษณ์กำหนดเขตพื้นที่